

Toplantı Tarihi/Sayısı : 15.01.2026/253
Karar Numarası : 2026/19

Başvuran : Resen İnceleme

Muhataplar : 1- Diyarbakır Büyükşehir Belediye Başkanlığı
2- S.S. Öz Diyarbakır Özel Halk Otobüsleri Şhiriçi Karayolu Yolcu Taşıma Kooperatifi
3- S.S. 53 Nolu Diyarbakır Büyükşehir Özel Halk Otobüsleri Motorlu Taşıyıcılar Kooperatifi

Adres :

I. KONU

1. Resen inceleme, Diyarbakır'da özel halk otobüsü işleticileri tarafından engelli bireylerin ücretsiz seyahat hakkının engellenmesinin engellik temelinde ayrımcılık teşkil ettiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Diyarbakır'da toplu taşımadan yararlanmak isteyen engellilerin bu hizmetten ücretsiz yararlanma hakları bulunmasına rağmen özel halk otobüsü şoförleri tarafından otobüslere alınmayarak veya ücret talep edilerek bu haklarının engellendiğine ilişkin iddialar yerel basından takip edilmiştir.

3. 6/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde "*Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*" Kurumun görevleri arasında

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 52 06420 Kızılay-ANKARA
Telefon No : 4227800 Fax No : 4227899
e-Posta : / Kep Adresi : tihek@hs01.kep.tr
İnternet Adresi : <http://www.tihek.gov.tr/>

sayılmıştır. Bu kapsamda söz konusu iddialar hakkında 6701 sayılı Kanun hükmü gereğince 18/7/2024 tarihli ve 2024/699 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu Kararı ile resen inceleme başlatılmasına karar verilmiştir. Söz konusu incelemeye istinaden Diyarbakır Büyükşehir Belediye Başkanlığı, S.S. Öz Diyarbakır Özel Halk Otobüsleri Şehiriçi Karayolu Yolcu Taşıma Kooperatifi ve S.S. 53 Nolu Diyarbakır Büyükşehir Özel Halk Otobüsleri Motorlu Taşıyıcılar Kooperatifi'nden yazılı görüşleri istenmiştir.

4. Muhatap Diyarbakır Büyükşehir Belediye Başkanlığı (Belediye) tarafından sunulan yazılı görüşte özetle;

a. Diyarbakır'da hizmet veren özel halk otobüsü işleticilerinin 11/6/2024 tarihinde, ücretsiz ulaşım hakkı bulunan 65 yaş üzeri vatandaşları ve engelli vatandaşları süresiz olarak araçlara almama şeklinde karar aldığı,

b. Söz konusu karara ilişkin olarak vatandaşlar tarafından Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER), ALO 153 İhbar Hattı ve Diyarbakır Valiliği kanalıyla yapılan şikayetler üzerine 11-30/6/2024 tarihleri arasında bu karara iştirak eden özel halk otobüsü işleticilerine cezai işlemler uygulandığı,

c. Ücretsiz seyahatler kapsamında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından özel halk otobüsü işleticilerine gelir desteği ödemesi yapıldığı, araç başına 3.375,00 TL olan bu ödemenin dışında Belediye tarafından herhangi bir ödeme gerçekleştirilmediği,

belirtilmiştir.

5. Muhatap S.S. Öz Diyarbakır Özel Halk Otobüsleri Şehiriçi Karayolu Yolcu Taşıma Kooperatifi adına vekili tarafından sunulan yazılı görüşte özetle;

a. Ceza yargılamasında uygulama alanı bulan temel ilkelerden birinin şüpheden sanık yararlanır ilkesi olduğu, bu kapsamda sanığın cezalandırılabilmesi için suçun sanık tarafından işlendiğinin şüpheye mahal bırakmayacak bir şekilde ispat edilmesi gerektiği ve 6701 sayılı Kanun'un ihlal edilmediği belirtilmiştir.

6. Muhatap S.S. 53 No.lu Diyarbakır Büyükşehir Özel Halk Otobüsleri Motorlu Taşıyıcılar Kooperatifi adına vekili tarafından sunulan yazılı görüşte özetle;

a. Toplu taşıma hizmetinin kamu yararı gereği yürütülen bir kamu hizmeti olduğu, bu niteliği gereği söz konusu hizmetin belediyeler tarafından sürekli ve düzenli bir şekilde yürütülmesi gerektiği ancak artan nüfus ile birlikte bu ihtiyacın karşılanması konusunda kamu gücünün yetersiz kaldığı ve özel halk otobüsü taşımacılığının oluştuğu,

b. Toplu taşıma hizmetinin esasen belediyeler tarafından yerine getirilmesi gerektiği ve toplu taşıma hizmeti kapsamında yerine getirilmesi gereken kamu yararının da belediyelerin sorumluluk alanında yer aldığı, nitekim toplu taşıma alanında faaliyet gösteren özel şahısların bu faaliyetlerini belediyelerin denetim ve gözetimi altında gerçekleştirdiği ancak bu alanda faaliyet gösteren özel şahısların kamu hizmetinin yanında ticari amaçlarla da hareket ettiği,

c. Müvekkil Kooperatif'in de bu kapsamda ortaklarının karayoluyla yolcu taşıma hizmetlerini pazarlamak, bizzat taşımacılık yapmak ve yaptırmak, 10/7/2023 tarihli ve 4925 sayılı Karayolu Taşıma Kanunu ve Karayolu Taşıma Yönetmeliği kapsamında faaliyetlerde bulunmak ve ortaklarının bu hizmetlere ilişkin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla hareket ettiği,

ç. Toplu taşıma hizmetinin bir kamu hizmeti olduğu ve bu hizmet kapsamında kamu yararının gözetilmesi gerektiği, bu kapsamda da mevzuat ile bazı kişilerin toplu taşımadan ücretsiz yararlanmasının sağlandığı,

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 52 06420 Kızılay-ANKARA

Telefon No : 4227800 Fax No : 4227899

e-Posta : / Kep Adresi : tihek@hs01.kep.tr

İnternet Adresi : <http://www.tihek.gov.tr/>

Kooperatif üyelerinin de bu doğrultuda belirlenen kişiler için ücretsiz toplu taşıma hizmeti sağladığı ancak ücretsiz olarak bu hizmetten yararlanan vatandaşların tüm mali yükünün ekonomik olarak zorluklar yaşayan Diyarbakır esnafına yüklenmesinin adil olmadığı, toplu taşımadan ücretsiz yararlanan kişilerin oluşturduğu mali yükün azaltılması için toplu taşıma hizmeti konusunda asli sorumlu olan Belediyenin esnafa mali destek sağlaması gerektiği, zira birçok belediyenin kendi sınırları içerisinde toplu taşıma hizmeti sunan esnafa, ücretsiz olarak söz konusu hizmetten yararlanan vatandaşlar için maddi destek sağladığı ancak Belediyenin böyle bir destek sağlamadığı, bu sebeple ekonomik şartlar ve “Diyarbakır Kent İçi Özel Halk Otobüsleri Rehabilitasyon Projesi” kapsamında araçlarında dönüşüm sağlayarak zaten maddi olarak zor duruma giren esnafın daha da zor durumda kaldığı ve bu sebeple şehir içi taşımacılık hizmetini yerine getiren esnafla ücretsiz olarak bu hizmetten yararlanan kişiler arasında gerginlikler ve sorunlar yaşandığı,

d. Her ne kadar mevzuat ile belediyelere bu kapsamda bir destek sağlama zorunluluğu getirilmemiş ve bu desteği sağlamak belediyelerin takdir yetkisine bırakılmışsa da, kamu yararının gerçekleştirilmesi doğrultusunda toplu taşıma hizmetini sağlamakla yükümlü olan belediyeler tarafından bu konudaki takdir yetkisinin keyfi olarak kullanılmaması gerektiği, kamu yararı gözetilerek gerekli desteklerin sağlanması gerekirken Belediye tarafından kamu yararının göz ardı edildiği ve esnafa bu desteklerin sağlanmadığı, takdir yetkisinin bu şekilde kullanılmasının kamu yararını zedeler nitelikte olduğu ve aslen ticari kazanç elde etmek amacıyla hareket eden esnafı zor durumda bıraktığı, ücretsiz olarak toplu taşıma hizmetinden yararlanan kişiler ile esnaf arasındaki sorunların da temelde bu husustan kaynaklandığı ancak Kooperatif üyeleri tarafından toplu taşıma hizmetlerinin ayırım gözetilmeksizin mevzuata uygun olarak gerçekleştirildiği, belirtilmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

7. Anayasa'nın “*Kanun önünde eşitlik*” başlıklı 10'uncu maddesi, “*Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (...) Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. (...) Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.*” hükümlerini ihtiva etmektedir.

8. Anayasa'nın “*Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı*” başlıklı 17'nci maddesinin ilgili kısmı “*Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. (...)*” hükmünü içermektedir.

9. Yine Anayasa'nın “*Yerleşme ve seyahat özgürlüğü*” başlıklı 23'üncü maddesi “*Herkes, yerleşme ve seyahat hürriyetine sahiptir. Yerleşme hürriyeti, suç işlenmesini önlemek, sosyal ve ekonomik gelişmeyi sağlamak, sağlıklı ve düzenli kentleşmeyi gerçekleştirmek ve kamu mallarını korumak; Seyahat hürriyeti, suç soruşturma ve kovuşturması sebebiyle ve suç işlenmesini önlemek; Amaçlarıyla kanunla sınırlanabilir*” hükümlerini içermektedir.

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 52 06420 Kızılay-ANKARA

Telefon No : 4227800 Fax No : 4227899

e-Posta : / Kep Adresi : tihek@hs01.kep.tr

İnternet Adresi : <http://www.tihek.gov.tr/>

10. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "*Tanımlar*" başlıklı 2'nci maddesinin (d) bendine göre doğrudan ayrımcılık, "*Bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi*", (f) bendine göre ise engelli, "*Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duysal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi*" ifade etmektedir.

11. Yine 6701 sayılı Kanun'un "*Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı*" başlıklı 3'üncü maddesi "*(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. (2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet,ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır. (3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. (...)*" hükümlerini ihtiva etmektedir.

12. 6701 sayılı Kanun'un "*Ayrımcılık türleri*" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasında ayrımcılık türleri "*a) Ayrı tutma b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama c) Çoklu ayrımcılık ç) Doğrudan ayrımcılık d) Dolaylı ayrımcılık e) İşyerinde yıldırma f) Makul düzenleme yapmama g) Taciz ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık*" olarak sayılmıştır.

13. Mezkûr Kanun'un "*Ayrımcılık yasağının kapsamı*" başlıklı 5'inci maddesinde "*(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar.*" hükmü yer almaktadır.

14. Mezkûr Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde, Kurum'un "*Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine inceleme, araştırma, karara bağlama ve sonuçlarını takip etme*" görevlerini haiz olduğu düzenlenmiştir.

15. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "*İhlal kararı*" başlıklı 69'uncu maddesinde "*İnceleme ve araştırma sonucunda başvurunun yerinde olduğu kanaatine varılması halinde ihlal kararı verilir.*" hükmü yer almaktadır.

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

16. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde "*Ayrımcılık yasağı ihlallerini*

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 52 06420 Kızılay-ANKARA

Telefon No : 4227800 Fax No : 4227899

e-Posta : / Kep Adresi : tihek@hs01.kep.tr

İnternet Adresi : <http://www.tihek.gov.tr/>

resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek.” Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun (TİHEK) görevleri arasında sayılmıştır. Bu kapsamda yerel basında ve sosyal medyada yer alan, Diyarbakır’da toplu ulaşımın ücretsiz olarak yararlanma hakkı olan engelli vatandaşların, özel toplu ulaşım araçlarına kabul edilmedikleri, araçtan indirildikleri veya bu kişilerden ücret talep edildiği ve bu suretle bu haklarının engellendiği iddialarına ilişkin olarak 18/7/2024 tarihli ve 2024/699 sayılı Kurul Kararı ile resen inceleme başlatılmıştır. Bu kapsamda resen incelemeye konu olan olayın engellilik temelinde ayrımcı bir muamelenin varlığına dair incelemeye tabi tutulması gerektiği anlaşılmaktadır.

17. Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı, insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmelerin ayrılmaz bir parçası olduğu gibi uluslararası hukukun en üstünde yer alan temel hukuk normu olarak da kabul edilmektedir (TİHEK, B. No: 2019/3404, K. No: 2020/26, 11/2/2020, para. 38). Ayrımcılık yasağı, Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi’nin 2’nci maddesinde “*Herkes yasalar önünde eşittir ve hiçbir ayırım gözetilmeksizin yasalarca eşit derecede korunur. Bu bakımdan yasalar her türlü ayırımı yasaklayacak ve ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka fikir ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğum veya diğer statüler gibi her bağlamda ayrımcılığa eşit ve etkili korumayı temin edecektir.*” şeklinde yer almaktadır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (AİHS) 14’üncü maddesinde ise “*Bu Sözleşme’de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır.*” düzenlemesi yer almaktadır.

18. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında ayrımcılık; objektif ve makul bir neden olmaksızın, aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunmak şeklinde tanımlanmıştır (AİHM, *Willis/Birleşik Krallık*, B. No: 36042/97, 11/6/2002, para. 48; AİHM, *Okpisz/Almanya*, B. No: 59140/00, 25/10/2005, para. 33). AİHM’e göre, farklı muamele, nesnel ve makul bir gerekçeye sahip değilse yani meşru bir amaç gütmüyorsa veya muamele kapsamında kullanılan araçlar ile gerçekleştirilmek istenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmuyorsa ayrımcı bir nitelik kazanmaktadır (AİHM, *Mazurek/Fransa*, B. No: 34406/97, 1/5/2020, para. 48).

19. Anayasa Mahkemesine (AYM) göre, Anayasa’nın 10’uncu maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesi Anayasa’da güvence altına alınan hak ve özgürlüklerden yararlanılırken nesnel ve haklı bir neden olmaksızın aynı veya benzer durumda bulunan kişilere farklı muamelede bulunulmasını yasaklamaktadır. Nesnel ve makul bir şekilde haklılaştırılmayan, diğer bir ifadeyle meşru bir amaca dayanmayan ya da seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan farklı muameleler Anayasa’nın 10’uncu maddesinin amaçları bağlamında ayrımcı karakterli olarak kabul edilir (AYM, *Nuriye Arpa*, B. No: 2018/18505, 16/6/2021, para. 58).

20. Somut olaya ilişkin yerel medyada yer alan haberlerden, engellilerin ücretsiz ulaşım hakkının engellendiği, bu kapsamda Diyarbakır’da toplu taşıma hizmeti sunan özel işletmelere ilişkin faaliyetlerde bulunan kooperatiflerin öncülüğünde bu işletmelerin, ücretsiz olarak toplu taşımadan yararlanan kişileri hizmet sunulan araçlara almama kararı verdiği ve buna gerekçe olarak da Belediyeden gerekli desteğin alınmadığını gösterdikleri anlaşılmıştır. Sosyal medyada ve yine yerel medyada yer alan videolarda toplu taşıma hizmeti veren araç

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 52 06420 Kızılay-ANKARA

Telefon No : 4227800 Fax No : 4227899

e-Posta : / Kep Adresi : tihek@hs01.kep.tr

İnternet Adresi : <http://www.tihek.gov.tr/>

şoförlerinin ücretsiz olarak ulaşımdan yararlanmak isteyen kişileri araca kabul etmeyerek indirmek istediği ve ücretsiz ulaşım hakkını kullanmalarına engel oldukları görülmüştür. Bu kapsamda konuya ilişkin genel ilkelerin ve düzenlemelerin ortaya konması gerekmektedir.

21. Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin (EHİS) "Tanımlar" başlıklı 2'nci maddesine göre engelliliğe dayalı ayrımcılık, "siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayırım, dışlama veya kısıtlamayı kapsamaktadır. Engelliliğe dayalı ayrımcılık makul düzenlemelerin gerçekleştirilmemesi dâhil her türlü ayrımcılığı kapsar." şeklinde tanımlanmıştır. 1/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun ve 6701 sayılı Kanun'da da engelliliğe dayalı ayrımcılık EHİS'e paralel olarak düzenlenmiştir.

22. EHİS'in "Ayrımcılık Yapılmaması ve Eşitlik" başlıklı 5'inci maddesi, "1. Taraf Devletler herkesin hukuk önünde ve karşısında eşit olduğunu ve ayrımcılığa uğramaksızın hukuk tarafından eşit korunma ve hukuktan eşit yararlanma hakkına sahip olduğunu kabul eder. 2. Taraf Devletler engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılığı yasaklar ve engellilerin herhangi bir nedene dayalı ayrımcılığa karşı eşit ve etkin bir şekilde korunmasını güvence altına alır. 3. Taraf Devletler eşitliği sağlamak ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere engellilere yönelik makul düzenlemelerin yapılması için gerekli tüm adımları atar. 4. Engellilerin fiili eşitliğini hızlandırmak veya sağlamak için gerekli özel tedbirler işbu Sözleşme amaçları doğrultusunda ayrımcılık olarak nitelendirilemez." hükümlerini içermektedir.

23. 5378 sayılı Kanun'un "Ayrımcılık" başlıklı 4/A maddesi "(1) Doğrudan ve dolaylı ayrımcılık dâhil olmak üzere engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılık yasaktır. Eşitliği sağlamak ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere engellilere yönelik makul düzenlemelerin yapılması için gerekli tedbirler alınır. (2) Engellilerin hak ve özgürlüklerden tam ve eşit olarak yararlanmasını sağlamaya yönelik alınacak özel tedbirler ayrımcılık olarak değerlendirilemez." şeklindedir.

24. 5378 sayılı Kanun'un "Topluma dâhil olma" başlıklı 4/B maddesi ise "(1) Engellilerin toplumdan tecrit edilmeleri ve ayrı tutulmaları önlenir. (2) Engellilerin diğer bireylerle eşit koşullarda bağımsız olarak toplum içinde yaşamaları esas olup, özel bir yaşama düzenine zorlanamazlar. (3) Engellilerin topluma dâhil olmaları ve toplum içinde yaşamaları amacıyla bireysel destek hizmetleri de dâhil olmak üzere ihtiyaç duydukları toplum temelli destek hizmetlerine erişimleri sağlanır." hükümlerini içermektedir.

25. İddialara ilişkin olarak Belediyeden, S.S. Öz Diyarbakır Özel Halk Otobüsleri Şehiriçi Karayolu Yolcu Taşıma Kooperatifinden ve S.S. 53 Nolu Diyarbakır Büyükşehir Özel Halk Otobüsleri Motorlu Taşıyıcılar Kooperatifinden yazılı görüşleri istenmiştir. Belediye, toplu ulaşım hizmeti sunan özel işletmelerin, 11/6/2024 tarihinde ücretsiz ulaşım hakkı olan yolcuları araçlarına almama kararı aldığını, bu karara ilişkin olarak incelemelerin yapılarak gerekli para cezalarının verildiğini ve kendilerince ücretsiz ulaşım hakkı olan yolcular için işletmelere herhangi bir destek ödemesi yapılmadığını belirtmiştir. S.S. Öz Diyarbakır Özel Halk Otobüsleri Şehiriçi Karayolu Yolcu Taşıma Kooperatifi, ceza hukukunda temel ilkelerden biri olan şüpheden sanık yararlanır ilkesi gereği sanığın cezalandırılabilmesi için suçu işlediğinin kesin olarak ispatlanması gerektiğini ve bu kapsamda 6701 sayılı Kanun'un ihlal edilmediğini belirtmiştir. S.S. 53 No.lu Diyarbakır Büyükşehir Özel Halk Otobüsleri

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 52 06420 Kızılay-ANKARA

Telefon No : 4227800 Fax No : 4227899

e-Posta : / Kep Adresi : tihek@hs01.kep.tr

İnternet Adresi : <http://www.tihek.gov.tr/>

Motorlu Taşıyıcılar Kooperatifi ise toplu taşıma hizmetinin esas olarak bir kamu hizmeti olduğunu ve bu hizmetin sunulmasından temelde belediyelerin sorumlu olduğunu belirtmiş, toplu taşıma hizmeti sunan özel işletmelerin bir kamu hizmeti sunmakla birlikte kâr amacı da güttüğünü ancak ekonomik olarak zor günlerden geçtiklerini vurgulamıştır. Bu kapsamda Belediyenin, toplu taşıma hizmetinin sürdürülebilmesi için işletmelere gerekli desteği sağlaması gerekirken bunu yapmamasının kamu yararını zedeleyen bir husus olduğu belirtilmiştir.

26. Yukarıdaki düzenlemelerden de anlaşılacağı üzere engellilerin eşit ve bağımsız bir şekilde topluma katılımının sağlanmasına yönelik uygulamalar, eşitlik ilkesinin bir parçası olarak yorumlanmakta ve engellilerin toplu taşımadan ücretsiz olarak yararlanmasını öngören düzenleme, politika ve uygulamalar da bu amaca hizmet etmektedir. Nitekim AYM'ye göre Anayasa'nın 10'uncu maddesinde düzenlenen kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez (AYM, E. 2009/47, K. 2011/51, 17/3/2011, s. 2, para. 5).

27. Ne var ki yerel basında ve sosyal medyada yer alan özel halk otobüsü işletmecileri tarafından ücretsiz ulaşım hakkı olan kişilerin otobüslere alınmadığına dair haberler ve video görüntüleri, Belediyenin sunduğu yazılı görüşte toplu taşıma alanında faaliyet gösteren kooperatiflerin ücretsiz ulaşım hakkı olan kişileri otobüslere almama kararı aldığı yönündeki bilgiler ve Kooperatifler tarafından sunulan yazılı görüşlerde de bu hususun kabul edilerek doğrulandığı dikkate alındığında, başvuru kapsamındaki iddiaların doğruluğuna dair kanaat oluşmaktadır. Bu kapsamda Diyarbakır'da toplu taşıma hizmeti sunan özel işletmelerin, engellilerin topluma tam ve bağımsız katılması yönündeki sorumluluklarını yerine getirmediği anlaşılmaktadır. İşbu muamelenin ayrımcılık teşkil edip etmediğinin anlaşılabilmesi için muamelenin, haklı ve meşru bir gerekçeye dayanıp dayanmadığının ilgili mevzuat da dikkate alınarak tespit edilmesi gerekmektedir.

28. 8/1/2002 tarihli ve 4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 1'inci maddesinin ikinci fıkrası *“(...) engelliler için sağlık kurulu raporuyla %40 ve üzerinde engelli olduğunu belgeleyen Türk vatandaşlarının kendileri, ağır engellilerin kendileri ile birlikte birden fazla olmamak üzere birlikte yolculuk ettikleri refakatçileri, demiryolları ve denizyollarının şehiriçi ve şehirlerarası hatlarından, belediyelere, belediyeler tarafından kurulan şirketlere, birlik, müessese ve işletmelere veya belediyeler tarafından yetki verilen özel şahıs ya da şirketlere ait şehiriçi toplu taşıma hizmetlerinden ücretsiz olarak yararlanırlar.”* hükmünü içermektedir.

29. 10/7/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun *“Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görev ve sorumlulukları”* başlıklı 7'nci maddesi *“Büyükşehir belediyesinin görev, yetki ve sorumlulukları şunlardır: (...) f) Büyükşehir ulaşım ana plânını yapmak veya yaptırmak ve uygulamak; ulaşım ve toplu taşıma hizmetlerini plânlamak ve koordinasyonu sağlamak; kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemek; durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işlettiirmek veya kiraya vermek; kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiği bütün işleri yürütmek. (...) p) Büyükşehir içindeki*

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 52 06420 Kızılay-ANKARA

Telefon No : 4227800 Fax No : 4227899

e-Posta : / Kep Adresi : tihek@hs01.kep.tr

İnternet Adresi : <http://www.tihek.gov.tr/>

toplu taşıma hizmetlerini yürütmek ve bu amaçla gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettmek, büyükşehir sınırları içindeki kara ve denizde taksi ve servis araçları dahil toplu taşıma araçlarına ruhsat vermek. Büyükşehir içindeki toplu taşıma hatlarıyla ilgili olarak; şehir merkezine olan uzaklık, nüfus ve hattı kullanan sayısı kriterleri esas alınarak tespit edilecek hatlarla ilgili toplu taşıma hizmetlerinin işlettilmesine karar vermek. (...)" hükümlerini ihtiva etmektedir.

30. Mezkûr Kanun'un "*Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görev ve sorumlulukları*" başlıklı 7'nci maddesinin son fıkrası "*Büyükşehir belediyeleri, kendisinden izin veya ruhsat almak ya da hat kiralamak suretiyle çalışan ve toplu taşıma hizmeti yürüten gerçek ve tüzel kişilere; nüfus, hattın uzunluğu ve hattı kullanan sayısı kriterlerini esas alarak tespit edeceği hatlardaki toplu taşıma hizmetlerinden ücretsiz veya indirimli olarak yararlananlara ilişkin gelir desteği ödemesi yapabilir.*" hükmünü içermektedir.

31. Yukarıda yer alan açıklama ve düzenlemeler dikkate alındığında engellilerin toplu taşımadan ücretsiz olarak yararlanması şeklindeki uygulamanın eşitlik ilkesinin bir gereği olarak var olduğu, bu uygulama ile engellilerin bağımsız ve eşit bir şekilde topluma katılımının amaçlandığı anlaşılmaktadır. Her ne kadar kamu hizmeti, temelde kamu kurum ve kuruluşları tarafından sunulan bir hizmet olarak ele alınsa da bu hizmetlerin sunumu kimi zaman özel teşebbüsler eliyle de hayata geçirilmekte olup hizmet sunumunu gerçekleştiren özel kişi ve kuruluşların bu hizmetlerin eşit ve kapsayıcı bir şekilde sunumunu sağlamak şeklinde bir sorumlulukları bulunmaktadır. Kaldı ki hukukun temel ilkelerinden olan ve anayasal güvence altına alınan eşitlik ilkesinin sağlanmasına yönelik uygulamaların hayata geçirilmesi yalnızca kamu kurum ve kuruluşlarının görevi olmayıp toplumun tüm öznelerinin bu bağlamda gerekli özeni göstermesi gerekmektedir. Bu husus 6701 sayılı Kanun'da da teyit edilmiştir.

32. Toplu taşımaya ilişkin mevzuat incelendiğinde ise engellilerin ücretsiz olarak bu hizmetten yararlanmasına ilişkin düzenlemenin hizmeti sunan özel işletmeler için de geçerli olduğunun münhasıran belirtildiği görülmektedir. Bu bağlamda toplu taşıma hizmeti sağlayan özel işletmelerin, ücretsiz ulaşım hakkına sahip olan engellilere bu hizmeti ücretsiz olarak sunmakla yükümlü olduğu açıktır. Bir başka deyişle toplu taşıma hizmeti sunan özel işletmelerin aynı zamanda kâr amacı güttüğü kuşkusuzdur ancak bu hizmetin engellileri de kapsayacak surette ve eşit bir şekilde sunulmasına yönelik ilke hukukun temel bir prensibi olarak hizmet sunumu esnasında göz ardı edilmesi mümkün olmayan anayasal bir ilkedir. Zira mevzuatımızda da bu hususa yer verilmiş ve özel teşebbüslerin sorumluluğu vurgulanmıştır.

33. Mevzuatımızda toplu taşıma hizmetinin temelde bir kamu hizmeti olduğu ve belediyelerin kontrol ve koordinasyonu altında yürütülmesi gerektiği düzenlenmiştir. Bununla birlikte toplu taşıma hizmeti yürüten özel işletmelerin yürüttükleri kamu hizmeti kapsamında, eşitlik ilkesinin bir gereği olarak var olan ücretsiz ulaşım hakkına istinaden toplu taşımadan ücretsiz yararlanan engelliler için belediyelerden maddi destek almasını zorunlu kılan bir düzenleme mevzuatta yer almamaktadır. Konuya ilişkin düzenlemede "*...toplulu taşıma hizmeti yürüten gerçek ve tüzel kişilere; nüfus, hattın uzunluğu ve hattı kullanan sayısı kriterlerini esas alarak tespit edeceği hatlardaki toplu taşıma hizmetlerinden ücretsiz veya indirimli olarak yararlananlara ilişkin gelir desteği ödemesi yapabilir.*" ifadesi yer almakta olup bu ifade ile belediyelerin toplu taşımadan ücretsiz olarak faydalanan kişiler için özel işletmelere maddi destekte bulunması belediyelerin takdir yetkisine bırakılmıştır. Bu sebeple Belediyeden maddi destek alınmamasına dayanarak ücretsiz ulaşım hakkı bulunan engellilerin toplu taşıma

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 52 06420 Kızılay-ANKARA

Telefon No : 4227800 Fax No : 4227899

e-Posta : / Kep Adresi : tihek@hs01.kep.tr

İnternet Adresi : <http://www.tihek.gov.tr/>

hizmetinden yararlanmasının engellenmesi ayrımcılık yasağı açısından haklı ve meşru bir gerekçe olarak değerlendirilemeyecektir.

34. Yukarıda yer alan tüm açıklamalar ışığında toplu taşıma hizmetinin yürütülmesi konusunda özel işletmelere maddi destek verme yükümlülüğü altında olmayan Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi açısından ayrımcılık yasağı ihlalinin vuku bulmadığı ancak diğer iki muhatap tarafından ayrımcılık yasağının ihlal edildiği kanaatine varılmıştır.

35. Somut olayda gerçekleşen ayrımcılık yasağı ihlali bakımından; ihlalin etki ve sonuçlarının ağırlığı, muhatapların ekonomik durumu ve ayrımcılık yasağı ile korunmak istenen kamusal menfaat göz önünde bulundurularak ihlal konusu eylemle ilgili muhataplar S.S. Öz Diyarbakır Özel Halk Otobüsleri Şhiriçi Karayolu Yolcu Taşıma Kooperatifi ve S.S. 53 Nolu Diyarbakır Büyükşehir Özel Halk Otobüsleri Motorlu Taşıyıcılar Kooperatifi hakkında ayrı ayrı üst sınırdan idari para cezası uygulanmasına karar verilmiştir.

V. KARAR

A. Resen incelemede muhatap Diyarbakır Büyükşehir Belediye Başkanlığı tarafından AYRIMCILIK YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Resen incelemede muhataplar S.S. Öz Diyarbakır Özel Halk Otobüsleri Şhiriçi Karayolu Yolcu Taşıma Kooperatifi ve S.S. 53 Nolu Diyarbakır Büyükşehir Özel Halk Otobüsleri Motorlu Taşıyıcılar Kooperatifi tarafından AYRIMCILIK YASAĞININ İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Muhataplar S.S. Öz Diyarbakır Özel Halk Otobüsleri Şhiriçi Karayolu Yolcu Taşıma Kooperatifi ve S.S. 53 Nolu Diyarbakır Büyükşehir Özel Halk Otobüsleri Motorlu Taşıyıcılar Kooperatifi hakkında 256.357,00'şer TL (İkiYüzElliAltıBinÜçYüzElliYedişer TL) İDARİ PARA CEZASI UYGULANMASINA,

Ç. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

D. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

15/1/2026 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

e-imzalıdır

Prof. Dr. Fahrettin ALTUN
Kurul Başkanı

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
II. Başkan

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 52 06420 Kızılay-ANKARA

Telefon No : 4227800 Fax No : 4227899

e-Posta : / Kep Adresi : tihek@hs01.kep.tr

İnternet Adresi : <http://www.tihek.gov.tr/>

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Av. Fatma ÇINAR
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Av. Selami AÇAN
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Av. Erol GÖKDÖL
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Av. Melahat DEMİR
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Selma ÖZTÜRK PINAR
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Evren BAŞAR
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Dr. Ömer ÇELEN
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Tayyip UÇAR
Kurul Üyesi

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 52 06420 Kızılay-ANKARA

Telefon No : 4227800 Fax No : 4227899

e-Posta : / Kep Adresi : tihek@hs01.kep.tr

İnternet Adresi : <http://www.tihek.gov.tr/>